

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ З НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ
«ІНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СОЮЗУ»

відповідно до вимог ECTS
(галузь знань - 08 «Право»,
спеціальність - 081 «Право»,
освітньо-кваліфікаційний рівень - «Магістр»)

для студентів 5 курсу
заочної форми навчання

Харків
2019

Методичні рекомендації до написання курсових робіт з навчальної дисципліни «Інституційне право Європейського Союзу» відповідно до вимог ECTS (галузь знань - 08 «Право», спеціальність - 081 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень - «Магістр») для студентів 5 курсу заочної форми навчання / Уклад.: І. В. Яковюк, Т. В. Комарова, І. І. Маринів – Нац. юридичний ун-т імені Ярослава Мудрого. – 2019. – ... с.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	4
РЕКОМЕНДОВАНІ ТЕМИ КУРСОВИХ РОБІТ.....	6
1. Історія становлення та принципи побудови інституційної системи Європейського Союзу.....	6
2. Європейський парламент як інституція Європейського Союзу.....	7
3. Правовий статус Європейської Ради.....	8
4. Рада Європейського Союзу.....	9
5. Місце Комісії Європейського Союзу в законодавчому процесі.....	10
6. Роль Європейської Комісії в сфері захисту права Європейського Союзу.	11
7. Розвиток судової системи ЄС та практика тлумачення права ЄС.....	12
8. Юрисдикція Суду Європейського Союзу.....	13
9. Правовий статус Європейського Центрального Банку та європейської системи центральних банків.....	13
10. Рахункова Палата Європейського Союзу.....	14
11. Роль Омбудсмена Європейського Союзу в сфері захисту прав громадян ЄС.....	15
12. Економічний і соціальний комітет та Комітет регіонів.....	16
13. Правовий статус Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки.....	16
14. Правовий статус Європейської агенції з правоохоронного співробітництва.....	17
15. Правовий статус Європейської агенції з прикордонної та берегової охорони.....	18

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсова робота є однією з найбільш ефективних форм навчальної та науково-дослідницької роботи, яка сприяє розвитку творчих здібностей студентів та спрямована на поглиблене вивчення актуальних питань курсу «Інституційне право Європейського Союзу».

Організаційне та методичне керівництво курсовими роботами з інституційного права Європейського Союзу здійснюється кафедрою права Європейського Союзу. На початку семестру кафедра визначає список студентів, які будуть виконувати курсові роботи у поточному навчальному році і вносить подання у деканат про закріплення за студентами відповідних тем.

Виконання курсової роботи передбачає наступні етапи:

- вибір теми курсової роботи (із запропонованої кафедрою тематики; проте студент може запропонувати власну тему курсової роботи, яка відповідає його особистим науковим інтересам, попередньо узгодивши її з викладачем);
- вивчення навчальної літератури, законодавства, коментарів та ін.;
- реферування літературних джерел, що стосуються теми курсової роботи;
- вивчення матеріалів судової практики, які відповідають обраній темі;
- подання керівнику окремих частин курсової роботи;
- обговорення першого варіанта роботи;
- доопрацювання і завершення курсової роботи та подання її на кафедру;
- захист курсової роботи.

Загальними вимогами до курсової роботи є чіткість та логічна послідовність викладення матеріалу, переконливість аргументації, короткість та ясність формулювань, які виключають неоднозначність тлумачення, конкретність викладення основних результатів та висновків, обґрунтованість особистих висновків автора. Курсова робота повинна являти собою системне та повне висвітлення обраної теми на основі наукових, нормативних джерел та вивченої судової практики.

Структура курсової роботи повинна відповідати плану, що рекомендований кафедрою або розроблений студентом самостійно, та включати такі частини: титульний лист, вступ, основна частина (складається з декількох розділів), висновки, список використаних джерел. При необхідності курсова робота може включати додатки, допоміжний матеріал.

Вимоги до оформлення курсової роботи. Курсова робота виконується державною мовою та друкується з використанням комп'ютера і принтера на одному боці листа білого паперу формату А4. При цьому об'єм курсової роботи, як правило, має становити 25-30 сторінок. Текст роботи повинен бути набраний у текстовому редакторі Microsoft Word шрифтом Times New Roman (14 пунктів) через 1,5 інтервали. Для акцентування уваги на певних термінах, важливих моментах, специфічних особливостях, що містяться у роботі, студент може використовувати шрифти різної гарнітури (напівжирний, курсив), підкреслювання і т.п. Усі сторінки роботи (за виключенням титульного листа) повинні бути пронумеровані знизу по центру. При цьому першою сторінкою є титульний лист, який включається до загальної нумерації сторінок курсової роботи. Текст роботи друкується з дотриманням наступних розмірів полів: верхнє - 2 см, нижнє - 2 см, лівє - 3 см, правє - 1 см.

Оформлена у відповідності до вимог, що пред'являються, курсова робота підписується студентом, із зазначенням дати виконання і подається у встановлені строки на кафедру у прошитому чи переплетеному вигляді для реєстрації і наступної передачі науковому

керівнику з метою її оцінювання. До роздрукованого екземпляру додається електронна версія документу (на підписаному CD-носії).

Посилання на джерела, матеріали яких були використані при написанні курсової роботи є обов'язковим. У випадку дослівного цитування необхідним є використання орфографічних правил прямої мови. Оформлення посилань доцільно здійснювати у вигляді примітки в нижньому колонтитулі сторінки (з проставлянням верхнього індексу), у якій автор вказує номер сторінки, звідки запозичена інформація, а також відомості про джерело інформації.

Запобігання плагіату. Навмисне відтворення в студентом у курсовій роботі чужого твору, опублікованого на паперовому носії або офіційно оприлюдненого на електронному носії, в Інтернет-мережі (повністю або частково) під своїм іменем без посилання на автора вважається академічним плагіатом і не підлягає оцінюванню.

Керівництво курсовою роботою. Керівник курсової роботи призначається з числа викладачів кафедри та надає студенту консультативну, методичну та наукову допомогу щодо написання роботи, допускає студента до захисту

Рецензування та захист курсових робіт. Керівник курсової роботи здійснює її рецензування, зазначаючи позитивні сторони роботи та її недоліки, а також виставляє попередню оцінку, яка уточнюється під час захисту. Студент має ознайомитися із зауваженнями рецензента та з урахуванням висловлених зауважень підготуватися до захисту курсової роботи. Захист курсових робіт проводиться на кафедрі права Європейського Союзу відповідно до затвердженого графіка. Під час захисту студенту можуть ставитися питання з теми курсової роботи.

Оцінювання курсової роботи здійснюється за національною чотирьохбальною шкалою. Оцінка залежить від повноти викладу і розкриття теми, репрезентативності використаних джерел, дотримання граматичних правил української мови, виконання вимог до оформлення роботи, а також з враховуючи результати усного захисту курсової роботи.

У випадку незадовільної оцінки курсової роботи за результатами захисту робота повертається студенту для повторного написання і захисту. Повторне написання і захист здійснюється у терміни, встановлені для ліквідації академічної заборгованості з дисциплін поточного семестру.

РЕКОМЕНДОВАНІ ТЕМИ КУРСОВИХ РОБІТ

1. Історія становлення та принципи побудови інституційної системи Європейського Союзу (проф. Яковюк І. В.)

При дослідженні пропонованої теми необхідно охарактеризувати інституційний механізм Європейського Співтовариства вугілля та сталь, Європейського Економічного Співтовариства та Співтовариства з атомної енергії. Наділі слід з'ясувати як відбувалась еволюція їх правового статусу та які органи були створені із прийняттям Єдиного Європейського акту 1986 р., Маастрихтського Договору 1992 р., Амстердамського Договору 1997 р., Ніщцького Договору 2001 р., та Лісабонського Договору 2007 р. Обсяг дослідженого матеріалу дозволить відокремити правовий статус інституту, органу та агенції Європейського Союзу. При вивченні навчальної та науково-монографічної літератури різних авторів слід звернути увагу на сутність розбіжностей у поглядах та аргументації і обґрунтувати власне ставлення до предмету дискусії. Завершує дослідження теми з'ясування принципів на яких базується інституційний механізм.

П л а н

1. Інституційний механізм Європейського Співтовариства вугілля та сталь, Європейського Економічного Співтовариства та Співтовариства з атомної енергії.
2. Реформування інституційного механізму з періоду прийняття Брюссельського Договору про злиття 1966 р. до набрання чинності Маастрихтським Договором 1992 року.
3. Інституційна реформа за Амстердамським Договором 1997 р., Ніщцьким Договором 2001 р., та Лісабонським Договором 2007 р.
4. Принципи на яких базується інституційний механізм Європейського Союзу.

Нормативні акти та література:

1. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу : монографія / під ред. І. В. Яковюка. Київ : Ред. журн. «Право України», 2012. 208 с.
2. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз. Харків : Право, 2013. 760 с.
3. Договір про заснування Європейського співтовариства вугілля і сталі від 18.04.1951 р. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:11951K:EN:PDF>
4. Договір про Європейське економічне співтовариство від 25.03.1957 р. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11957E>
5. Договір про Європейське співтовариство з атомної енергії від 25.03.1957 р. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2016:203:TOC>
6. Договір про злиття від 08.04.1965 р. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:11965F/TXT>
7. Єдиний Європейський Акт від 17.02.1986 р. URL: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaties_establishing_the_european_communities_single_european_act_en.pdf
8. Договір про Європейський Союз від 07.02.1992 р. URL: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf
9. Амстердамський договір від 02.10.1997 р. URL: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_of_amsterdam_en.pdf
10. Ніщцький договір від 26.02.2001 р. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12001C/TXT>

11. Договір про запровадження Конституції для Європи від 29.10.2004 р. URL: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_establishing_a_constitution_for_europe_en.pdf
12. Лісабонський договір від 13.12.2007 р. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2007:306:TOC>
13. Право Європейського Союзу: нормат. матеріали / упоряд.: І. В. Яковюк, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк. Х.: Право, 2019. 500 с.

2. Європейський Парламент як інституція Європейського Союзу

(доц. Маринів І. І.)

Дослідження запропонованої теми варто розпочати з історії створення Асамблеї Європейського Співтовариства вугілля та сталі. З'ясувати який акт був прийнятий разом з Римськими Договорами, щодо впливу на правовий статус Асамблеї. В подальшому дослідити еволюцію правового статусу вказаної інституції, з'ясувати за яким актом вона була перейменована в Європейський Парламент, та проаналізувати збільшення обсягу повноважень за іншими договорами Європейського Союзу. На сам кінець визначити як формується Європейський Парламент, який правовий статус депутатів, як відбуваються вибори до Європейського Парламенту та які функції він здійснює.

П л а н

1. Повноваження Асамблеї в статусі дорадчо-консультативного органу Європейських Співтовариств
2. Правовий статус Європейського Парламенту за Маастрихтським Договором 1992, Амстердамським 1997 р., та Ніццьким Договором 2001 р.
3. Порядок формування та правовий статус депутатів Європейського Парламенту за Лісабонським Договором 2007 р.
4. Функції Європейського Парламенту за Лісабонським Договором 2007 р.

Нормативні акти та література:

1. Інституційне право Європейського Союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. Київ : Ін Юре, 2015. 312 с.
2. Микієвич М. М. Інституційне право Європейського Союзу у сфері зовнішньої політики та безпеки: моногр. / М. М. Микієвич. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – 416 с.
3. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз. Харків : Право, 2013. 760 с.
4. Правила процедури Європейського Парламенту, березень 2019 р. URL: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RULES-8-2019-03-25-RULE-117_EN.html?redirect
5. Акт про вибори до Європейського Парламенту шляхом прямого загального голосування від 20.09.1976. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A41976X1008%2801%29>
6. Фалалєєва Л. Г. Європейський Парламент: правовий статус та роль у забезпеченні прав громадян Європейського Союзу / Л. Г. Фалалєєва // Правова держава. – 2018. – Вип. 29. – С. 313-323.
7. Энтин Л. М. Европейское право. Основы интеграционного права Европейского Союза и Евразийского экономического союза : учебник / рук. авт. кол. и отв. ред. Л. М. Энтин, М. Л. Энтин. – М : Норма : ИНФА-М, 2019. – С. 160-174.

8. Яковюк І. В. Європейський Парламент: динаміка правового статусу / І. В. Яковюк // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд. та місц. самоврядування. – Харків : Право, 2014. – Вип. 27. – С. 62-76.
9. Гусакова, М. А. Формирование системы выборов в Европейский Парламент [Текст] / М. А. Гусакова // Изв. Саратов. ун-та. Сер. История. Международные отношения. – 2011. – Т. 11. – Вып. 2, Ч. 1. – С. 95-99.
10. Директива Ради 93/109/ЄС від 6 грудня 1993 р. Про встановлення детальних механізмів здійснення права голосу за кандидатур на виборах до Європейського парламенту для громадян Союзу, які проживають у державі-члені, що не є державою їх національного громадянства. Офіційний вісник. L 329. 30.12.1993 С. 34-38.

3. Правовий статус Європейської Ради

(проф. Яковюк І. В.)

В межах пропонованої теми необхідно здійснити дослідження причин створення Європейської Ради та правовий статус даного органу який тривалий час існував на підставі комюніке. Проаналізувати акт, за яким вперше було закріплено правовий статус Європейської Ради. Дослідити які повноваження отримала Європейська Рада ставши інституцією. Проаналізувати повноваження Європейської Ради та Голови Європейської Ради за Лісабонським Договором, природу актів та взаємодію з іншими інститутами Європейського Союзу.

П л а н

1. Історія створення Європейської Ради до прийняття Лісабонського Договору.
2. Вплив Лісабонського Договору на правовий статус Європейської Ради.
3. Взаємодія Європейської Ради з іншими інститутами Європейського Союзу.

Нормативні акти та література:

1. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз. Харків : Право, 2013. 760 с.
2. Яковюк І. В. Європейська Рада: еволюція правового статусу // Вісн. Нац. акад. прав. наук України. – Харків : Право, 2014. – № 3 (78). – С. 53–61. 13. Яковюк І.В. Європейський Парламент: динаміка правового статусу // Держ. буд-во та місц. самоврядування : зб. наук. пр. – Харків : Право, 2014. – № 27. – С. 62–76.
3. Энтин Л. М. Европейское право. Основы интеграционного права Европейского Союза и Евразийского экономического союза : учебник / рук. авт. кол. и отв. ред. Л. М. Энтин, М. Л. Энтин. – М : Норма : ИНФА-М, 2019. – 416 с.
4. Право Європейського Союзу (в питаннях і відповідях): навч.-довідк. посіб. / За заг. ред. І. В. Яковюка. Х.: Право, 2019. 178 с.
5. Правила процедури Європейської Ради від 01.12.2009 р. URL: https://www.cvce.eu/content/publication/2014/11/5/00df8091-d7e0-4740-8867-ff0175fb6eb0/publishable_en.pdf
6. Право Європейського Союзу: нормат. матеріали / упоряд.: І. В. Яковюк, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк. Х.: Право, 2019. – 500 с.

4. Рада Європейського Союзу (доц. Маринів І. І.)

При обранні пропонованої теми необхідно дослідити еволюцію правового статусу Ради ЄС, від створення першого Співтовариства вугілля та сталі до набрання чинності Лісабонським Договором. Робота повинна бути орієнтована на з'ясування комплектування Ради в залежності від профілю міністрів та головування в конфігураціях Ради. На підставі установчих актів необхідно проаналізувати роль та значення COREPER у ефективній діяльності Ради ЄС, як приймаються рішення в Раді ЄС, як взаємодіє вказана інституція з Європейським Парламентом та Європейською Комісією в законодавчому процесі та роль вказаної інституції з урахуванням аналізу положень Установчих актів та Правил процедури.

П л а н

1. Еволюція правового статусу Ради Європейського Союзу.
2. Склад та порядок формування Ради ЄС. Повноваження конфігурацій Ради ЄС.
3. Законодавчі повноваження Ради ЄС. Роль та значення COREPER у ефективній діяльності Ради ЄС.

Нормативні акти та література:

1. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз. Харків : Право, 2013. 760 с.
2. Энтин Л. М. Европейское право. Основы интеграционного права Европейского Союза и Евразийского экономического союза : учебник / рук. авт. кол. и отв. ред. Л. М. Энтин, М. Л. Энтин. – М : Норма : ИНФА-М, 2019. – 416 с.
3. Право Європейського Союзу: нормат. матеріали / упоряд.: І. В. Яковюк, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк. Х.: Право, 2019. – 500 с.
4. Право Європейського Союзу: підручник / за ред. Р. А. Петрова. Київ : Істина, 2017. 384 с.
5. Правила процедури Ради ЄС: Рішення Ради ЄС 2009/937/EU від 01.12.2009 р. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02009D0937-20190101>
6. Кавешников Н. Ю. Трансформация институциональной структуры Европейского Союза [Текст] / Н. Ю. Кавешников. – М. : Навона, 2010. – 480 с.
7. Рада Європейського Союзу 1952–2012: Шістдесят років прийняття законів та рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.consilium.europa.eu/media/30558/qc3112311en.pdf>
8. Энтин Л. М. Право Европейского Союза. Новый этап эволюции: 2009–2017 годы. – М.: Изд-во «Аксиом», 2009. — С. 129-138.

5. Місце Комісії Європейського Союзу в законодавчому процесі

(доц. Маринів І. І.)

В межах пропонованої теми необхідно здійснити дослідження місця Комісії Європейського Союзу в інституційній системі інтеграційного утворення. Проаналізувати загальну характеристику повноважень Європейської Комісії детально зупинившись на законодавчих повноваженнях в рамках різних компетенцій. Здійснити дослідження участі Комісії Європейського Союзу в окремих законодавчих процедурах та в бюджетному процесі Європейського Союзу.

П л а н

1. Статус Комісії Європейського Союзу в інституційній системі інтеграційного утворення.
2. Загальна характеристика повноважень Європейської Комісії.
3. Законодавчі повноваження Комісії в рамках різних компетенцій.
4. Участь Комісії Європейського Союзу в окремих законодавчих процедурах та в бюджетній сфері.

Нормативні акти та література:

1. Вдовиченко, О. Основні зміни інституційної системи Європейського Союзу після Лісабонського договору [Текст] / О. Вдовиченко // Юридична Україна. - № 9 (93). - 2010. - С. 118-123.
2. Гоці, Сандро Європейська Комісія [Текст] : процеси ухвалення рішень і виконавчі повноваження / С. Гоці ; пер. з італ. І. Дробот. - К. : К.І.С., 2007. - 202 с.
3. Кашкин, С. Ю. Европейская комиссия / С. Ю. Кашкин, А. О. Четвериков // Право Европейского союза : учебник : в 2 т. / под ред. С. Ю. Кашкина. - 4-е изд., перераб. и доп. - М., 2013. - Т. 1 : Общая часть. Европейский союз: устройство и правопорядок / С. Ю. Кашкин, А. О. Четвериков. - С. 433-468.
4. Марченко, М. Н. Европейская комиссия в системе институтов Евросоюза / М. Н. Марченко, Е. М. Дерябина // Право Европейского союза : вопр. истории и теории : учеб. пособие / М. Н. Марченко, Е. М. Дерябина. - М., 2010. - С. 315-327.
5. Станкевич О. І. Місце Комісії Європейського Союзу в законодавчому процесі: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого. — Х., 2011. —228 с.
6. Энтин Л. М. Европейское право. Основы интеграционного права Европейского Союза и Евразийского экономического союза : ученик / рук. авт. кол. и отв. ред. Л. М. Энтин, М. Л. Энтин. - М : Норма : ИНФА-М, 2019. - С. 139-159.
7. Энтин Л. М. Право Европейского Союза. Новый этап эволюции: 2009–2017 годы. - М.: Изд-во «Аксиом», 2009. — С. 138-154.
8. Яковюк І. В. Європейська комісія: порядок формування і повноваження // Юридичний науковий електронний журнал. - 2014. - №. 6. - С. 270-273.

6. Роль Європейської Комісії в сфері захисту права Європейського Союзу

(проф. Яковюк І. В.)

Досліджуючи запропоновану тему необхідно звернути особливу увагу на еволюцію правового статусу Європейської Комісії. Дослідити склад та порядок формування Європейської Комісії, а також інститут незалежності комісарів та вимоги до комісарів. «Квазісудові» повноваження Європейської Комісії необхідно розкрити скрізь призму проваджень в рамках ст. 105, 258, 259, 260 Договору про функціонування Європейського Союзу. Можливість звертатись до держав-членів з метою отримання пояснень з приводу порушення Установчих договорів – є вагомою прерогативою Європейської Комісії. У зв'язку з чим слід проаналізувати процеси, що мають місце як на «адміністративній стадії», коли Комісія діє самостійно, так і «судовій», коли дана інституція взаємодіє з Судом Європейського Союзу.

П л а н

1. Еволюція правового статусу Європейської Комісії.
2. Загальна характеристика складу Європейської Комісії та правового статусу комісарів.
3. Квазісудові повноваження Європейської Комісії.

Нормативні акти та література:

1. Інституційне право Європейського Союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. Київ : Ін Юре, 2015. 312 с.
2. Комарова Т. В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу : монографія. – Харків : Право, 2010. – 360 с.
3. Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС : монографія. Х.: Право, 2018. 528 с.
4. Право Європейського Союзу (в питаннях і відповідях): навч.-довідк. посіб. / За заг. ред. І. В. Яковюка. Х.: Право, 2019. 178 с.
5. Право Європейського Союзу: нормат. матеріали / упоряд.: І. В. Яковюк, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк. Х.: Право, 2019. 500 с.
6. Трагнюк О. Я. Деякі концептуальні засади побудови інституційної системи Європейського Союзу // Держ. буд-во та місц. самоврядування. – Харків : Право, 2005. – Вип. 10. – С. 67–75 .
7. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз. Харків : Право, 2013. 760 с.
8. Правила процедури Європейської Комісії від 29.11.2000 р. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02000Q3614-20111116>
9. Інституційне право Європейського Союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. Київ : Ін Юре, 2015. 312 с.
10. Кашкин, С. Ю. Европейская комиссия / С. Ю. Кашкин, А. О. Четвериков // Право Европейского союза : учебник : в 2 т. / под ред. С. Ю. Кашкина. – 4-е изд., перераб. и доп. – М., 2013. – Т. 1 : Общая часть. Европейский союз: устройство и правопорядок / С. Ю. Кашкин, А. О. Четвериков. – С. 433-468.
11. Энтин Л. М. Европейское право. Основы интеграционного права Европейского Союза и Евразийского экономического союза : ученик / рук. авт. кол. и отв. ред. Л. М. Энтин, М. Л. Энтин. – М : Норма : ИНФА-М, 2019. – 416 с.
12. Повідомлення Європейської Комісії про виконання ч. 3 статті 260 ДФЄС 2011/С 12/01. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011XC0115%2801%29>

7. Розвиток судової системи ЄС та практика тлумачення права ЄС (доц. Комарова Т. В.)

В межах пропонованої теми необхідно здійснити дослідження історії становлення судової системи Європейського Союзу. На підставі аналізу положень Установчих актів ЄС та Статуту Суду Правосуддя і Загального Суду з'ясувати організаційну структуру судової системи Європейського Союзу. Окремо проаналізувати внесок Суду справедливості Європейського Союзу у захист основоположних прав, враховуючи, що юрисдикція Суду в цій сфері є доволі обмеженою і поширюється лише на сфери, віднесені до компетенції Європейського Союзу.

П л а н

1. Становлення судової системи Європейського Союзу.
2. Організація судової системи Європейського Союзу.
3. Правотлумачна практика Суду Європейського Союзу у сфері основоположних прав людини.

Нормативні акти та література:

1. Комарова Т. В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу : монографія. – Харків : Право, 2010. – 360 с.
2. Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС : монографія. Х.: Право, 2018. 528 с.
3. Право Європейського Союзу: нормат. матеріали / упоряд.: І. В. Яковюк, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк. Х.: Право, 2019. 500 с.
4. Case C-434/11 Corpul Național al Polițiștilor v Ministerul Administrației și Internelor (MAI) and Others. European Court Reports. 2004. P. I-00541.
5. Case C-462/11 Victor Cozman v Teatrul Municipal Târgoviște. European Court Reports. 2011. P. I-00197.
6. Case C-27/11 Anton Vinkov v Nachalnik Administrativno-nakazatelna deynost. URL.: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=123602&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=979499>
7. Case C-339/10 Krasimir Asparuhov Estov and Others v Ministerski savet na Republika Bulgaria. URL.: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=79012&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=979720>
8. Case C-457/09 Claude Chartry v Belgian State. European Court Reports. 2011. P. I-00819.
9. Case C-314/10 Hubert Pagnoul v Belgian State. European Court Reports. 2011. P. I-00136.
10. Правила Процедури Суду ЄС від 25.09.2012 р. URL.: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/rp_en.pdf
11. Комарова Т. В. Суд справедливості ЄС як орган захисту основоположних прав людини. Держава і право. 2018. Вип. 80. С. 173-188.

8. Юрисдикція Суду Європейського Союзу

(доц. Комарова Т. В.)

В межах пропонованої теми необхідно дослідити питання юрисдикції Суду справедливості Європейського Союзу, яка пройшла тривалий шлях реформування. Необхідно з'ясувати чому юрисдикція має комплексний характер та дослідити її скрізь призму предмета судового розгляду, інстанційної побудови судової системи, а також наявності належних процесуальних форм (процедур) її реалізації, дотримання яких має конститутивне значення в механізмі реалізації юрисдикції. Розглянути види позовів в прямих та не прямих провадженнях, суб'єктів ініціювання таких позовів та природу рішень, що ухвалює Суд справедливості Європейського Союзу.

П л а н

1. Еволюція юрисдикційних повноважень Суду справедливості ЄС.
2. Організація судової системи Європейського Союзу
3. Захист права ЄС в Суді ЄС: прямі і непрямі провадження.

Нормативні акти та література:

1. Комарова Т. В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу : монографія. – Харків : Право, 2010. – 360 с.
2. Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС : монографія. Х.: Право, 2018. 528 с.
3. Право Європейського Союзу: нормат. матеріали / упоряд.: І. В. Яковюк, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк. Х.: Право, 2019. 500 с.
4. Правила Процедури Суду ЄС від 25.09.2012 р. URL:
https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/rp_en.pdf
5. Комарова Т. В. Преюдиціальні рішення Європейського Суду у механізмі реалізації права ЄС. Юридичний вісник України. 2004. № 36 (480). С. 5.
6. Комарова Т. В. Припинення невиконання зобов'язання державами-членами ЄС. Проблеми законності. 2007. Вип. 91. С. 173-179.
7. Комарова Т. В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу. Харків. : Право, 2010. – 360 с.
8. Комарова Т. В. Система юрисдикції Суду Європейських співтовариств. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Право. 2008. Вип. 11. С. 48-51.

9. Правовий статус Європейського Центрального Банку та європейської системи центральних банків

(проф. Яковюк І. В.)

В межах пропонованої теми необхідно дослідити еволюцію правового статусу Європейського Центрального Банку, порядок роботи, юридичну силу рішень. Особливу увагу зосередити на питаннях прояву домінування Європейського Центрального Банку над Національними центральними банками держав-членів. Також дослідити джерела правового статусу ЄЦБ, його склад та порядок формування. Проаналізувати повноваження Керівної Ради та Ради Правління Європейського Центрального Банку, їх склад, повноваження, засідання та голосування в цих органах.

П л а н

1. Еволюція становлення та розвитку правового статусу Європейського Центрального Банку.
2. Організація Європейського Центрального Банку: склад та порядок формування, засідання та порядок прийняття рішень.
3. Повноваження Європейського Центрального Банку.

Нормативні акти та література:

1. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз. Харків : Право, 2013. 760 с.
2. Інституційне право Європейського Союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. Київ : Ін Юре, 2015. 312 с.
3. Микієвич М. М. Інституційне право Європейського Союзу у сфері зовнішньої політики та безпеки: моногр. / М. М. Микієвич. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – 416 с.
4. Право Європейського Союзу: нормат. матеріали / упоряд.: І. В. Яковюк, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк. Х.: Право, 2019. 500 с.
5. Протокол № 4 про Статут Європейської системи центральних банків та Європейський Центральний Банк. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12016E%2FPRO%2F04>
6. Legal framework of the Eurosystem and the European System of Central Banks, July 2014 / European Central Bank. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/legalframeworkeurosystemescb2014en.pdf>

10. Рахункова Палата Європейського Союзу

(проф. Яковюк І. В.)

В межах пропонованої теми необхідно дослідити еволюцію правового статусу, склад і порядок формування Рахункової Палати Європейського Союзу. З'ясувати за яким актом вона була створена як орган Європейського Союзу та за яким отримала статус інституції. Розкрити природу незалежності Рахункової Палати, її організаційну структуру, повноваження, порядок роботи та юридичну силу рішень. Аналіз даної теми повинен містити висновки як щодо специфічного статусу Рахункової Палати, так і взаємодії її з іншими інституціями Європейського Союзу.

П л а н

1. Еволюція становлення та розвитку правового статусу Рахункової Палати Європейського Союзу.
2. Організаційна структура, повноваження, порядок роботи та юридична сила рішень Рахункової палати.
3. Повноваження Рахункової Палати та взаємодія з іншими інституціями Європейського Союзу.

Нормативні акти та література:

1. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз. Харків : Право, 2013. 760 с.
2. Інституційне право Європейського Союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. Київ : Ін Юре, 2015. 312 с.
3. Микієвич М. М. Інституційне право Європейського Союзу у сфері зовнішньої політики та безпеки: моногр. / М. М. Микієвич. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – 416 с.
4. Право Європейського Союзу: нормат. матеріали / упоряд.: І. В. Яковюк, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк. Х.: Право, 2019. 500 с.
5. Яковюк І. В. Рахункова палата в інституційному механізмі ЄС: загальнотеоретична характеристика // Держ. буд-во та місц. самоврядування : зб. наук. пр. – Харків : Право, 2010. – № 19. – С. 35–45.
6. Правила процедури Рахункової Палати від 11.03.2010 р. URL: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/RULES_PROCEDURE_2010/RULES_PROCEDURE_2010_EN.PDF

11. Роль Омбудсмена Європейського Союзу в сфері захисту прав громадян ЄС (доц. Маринів І. І.)

В межах пропонованої теми необхідно дослідити правовий статус Європейського Омбудсмена, порядок його призначення та функції. Розкрити процедуру звернення до вказаного органу та юридичну силу рішень. Також дослідити питання пов'язані з місцем Омбудсмена серед інших інституцій Європейського Союзу. Особливу увагу зосередити на аналізі щорічних доповідей Європейського Омбудсмена.

П л а н

1. Європейський Омбудсмен: порядок призначення, функції.
2. Порядок звернення до Омбудсмена: юридична сила рішень.
3. Роль Омбудсмена Європейського Союзу в захисті прав громадян ЄС.

Нормативні акти та література:

1. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз. Харків : Право, 2013. 760 с.
2. Інституційне право Європейського Союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. Київ : Ін Юре, 2015. 312 с.
3. Микієвич М. М. Інституційне право Європейського Союзу у сфері зовнішньої політики та безпеки: моногр. / М. М. Микієвич. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – 416 с.
4. Право Європейського Союзу: нормат. матеріали / упоряд.: І. В. Яковюк, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк. Х.: Право, 2019. 500 с.
5. Nikos Vogiatzis. The European The European Ombudsman and Good Administration in the European Union. Springer, 2017. 322 p.

12. Економічний і соціальний комітет та Комітет регіонів

(доц. Маринів І. І.)

В межах пропонованої теми необхідно дослідити розмежування правового статусу «інститут», «орган», «агенція» Європейського Союзу. Звертаючи в дослідженні до таких органів, як Економічний та соціальний комітет та Комітет регіонів необхідно визначити їх склад, порядок формування, повноваження та юридичну силу рішень. Надалі проаналізувати їх участь в законодавчому процесі. Дослідити які соціальні групи представлені в Економічному і соціальному комітеті? Яким чином Економічний і соціальний комітет виконує роль «містка» між Європейським Союзом та громадянським суспільством?

П л а н

1. Економічний і соціальний комітет: склад, порядок формування, повноваження та юридична сила рішень.
2. Комітет регіонів: склад, порядок формування, повноваження та юридична сила рішень.
3. Участь в законодавчому процесі Економічного і соціального комітету та Комітету регіонів.

Нормативні акти та література:

1. Донець А. А. Міжнародна правосуб'єктність суб'єктів федерації в Європейському Союзі (на прикладі ФРН) [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 - Міжнародне право / А. А. Донець ; наук. кер. роботи О. Я. Трагнюк ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : б. в., 2017. – С. 115-140.
2. Кашкин С. Ю. Европейский Союз: основополагающие акты в редакции Лиссабонского договора с комментариями. – М.: ИНФРА-М, 2011. – 142-144.
3. Круглашов А. М., Озимок І., Астапенко Т. С., Руссу В. В. Європейська інтеграція на початку нового тисячоліття: довідник./ склад. А. М. Круглашов, І. Озимок, Т. С. Астапенко, В. В. Руссу. - Ч.1. Чернівці, 2010. – С. 57-59.
4. Правила процедури та Кодекс поведінки членів ЄЕСК (березень 2019 року) URL: <https://www.eesc.europa.eu/en/about/rules/rules-procedure-and-code-conduct-members-eesc-march-2019#downloads>
5. Внутрішній регламент Комітету регіонів. Офіційний вісник. L 65. 5.3.2014. С. 41-64.
6. Внутрішній регламент Економічного і соціального комітету. Офіційний вісник. L 184. 10.7.2019. С. 23-59.
7. Право Європейського Союзу: нормат. матеріали / упоряд.: І. В. Яковюк, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк. Х.: Право, 2019. 500 с.

13. Правовий статус Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки

(проф. Яковюк І. В.)

В межах пропонованої теми необхідно дослідити еволюцію правового статусу посади Верховного представника із спільної закордонної і безпекової політики (СЗБП) до

закріплення в Лісабонському договорі посади Верховного представника Союзу із закордонних справ і політики безпеки (ЗСПБ). Проаналізувати організаційно-правову природу Верховного представника ЄС із ЗСПБ, процедуру його призначення, місце в інституційній системі та обсяг компетенції.

П л а н

1. Еволюція правового статусу Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки.
2. Організаційно-правова природа Верховного представника ЄС із ЗСПБ: процедуру його призначення.
3. Взаємодія Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки з іншими інституціями Європейського Союзу та обсяг компетенції.

Нормативні акти та література:

1. Право Європейського Союзу: нормат. матеріали / упоряд.: І. В. Яковюк, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк. Х.: Право, 2019. 500 с.
2. Kaddous C. Role and position of the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy under the Lisbon Treaty // The Lisbon Treaty: EU Constitutionalism without a Constitutional Treaty / Ed. by S.Griller, J.Ziller. – Wien, N.Y.: Springer, 2008. – P. 220.
3. Фалалєєва Л. Особливості реалізації Спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу / Л. Фалалєєва, Л. Давиденко // Вісник Академії адвокатури України. – К.: Видавничий центр Академії адвокатури України, 2012. – С. 84.
4. Давиденко О. І. Правовий статус Верховного представника ЄС із закордонних справ та безпекової політики / О. І. Давиденко // Держава і право. Юридичні і політичні науки. - 2013. - Вип. 60. - С. 412-418.

14. Правовий статус Європейської агенції з правоохоронного співробітництва (проф. Яковюк І. В.)

В межах пропонованої теми необхідно дослідити розмежування правового статусу «інститут», «орган», «агенція». У доктрині існують різноманітні погляди щодо вказаного питання. При вивченні навчальної та науково-монографічної літератури різних авторів слід звернути увагу на сутність розбіжностей у поглядах та аргументації і обґрунтувати власне ставлення до предмету дискусії. Дослідити історичні передумови створення вказаної агенції та правові засади її організації та діяльності. Зокрема проаналізувати основні акти, що містять норми щодо організації та функціонування Агентства Європейського Союзу із співробітництва у сфері правоохоронної діяльності (EUROPOL). Вказана тема орієнтована на з'ясування основних функцій та повноважень Європейської агенції з правоохоронного співробітництва, а також її організаційно правової структури.

П л а н

1. Історично-правові засади заснування та діяльності Європейської агенції з правоохоронного співробітництва.
2. Основні функції та повноваження Європейської агенції з правоохоронного співробітництва.

3. Організаційно-правова структура Європейської агенції з правоохоронного співробітництва.

Нормативні акти та література:

1. Europol: Coordinating the Fight Against Serious and Organised Crime : Report with Evidence. House of Lords European Union Committee, 2008. 285 p.
2. Регламент Європарламенту та Ради ЄС 2016/794 від 11 травня 2016 року про Агентство Європейського союзу із співробітництва у сфері правоохоронної діяльності (Європол) та заміну і скасування рішень Ради ЄС 2009/371/ЈНА, 2009/934/ЈНА, 2009/935/ЈНА, 2009/936/ЈНА і 2009/968/ЈНА. Офіційний вісник Європейського Союзу. L 135. С. 53 – 114.
3. EU agencies after 25 years: a missed opportunity to enhance EU governance. Neatherlands Institute of International Relations, December 2018. URL: https://www.clingendael.org/sites/default/files/2018-12/PB_EU_Agencies_0.pdf
4. Рішення Ради ЄС від 26 липня 1995 р. про прийняття Конвенції згідно статті К.3 Договору про Європейський Союз про створення Європейського поліцейського управління (Конвенція Європолу). Офіційний вісник Європейських Співтовариств № С 316. С. 1 – 32.
5. Грицаєнко Л. Органи Європейського Союзу з боротьби зі злочинністю та правові засади їх співробітництва з Україною / Л. Грицаєнко // Вісник Національної академії прокуратури України. - 2012. - № 1. - С. 91-95.

15. Правовий статус Європейської агенції з прикордонної та берегової охорони

(доц. Маринів І. І.)

В межах пропонованої теми необхідно дослідити історичні передумови створення вказаної агенції та правові засади її організації та діяльності. Зокрема проаналізувати основні акти, що містять норми щодо організації та функціонування Агенції Європейського Союзу з прикордонної та берегової охорони (FRONTEX). Вказана тема орієнтована на з'ясування основних функцій та повноважень Європейської агенції з прикордонної та берегової охорони, а також її організаційно правової структури.

П л а н

1. Історично-правові засади заснування та діяльності Європейської агенції з прикордонної та берегової охорони.
2. Основні функції та повноваження Європейської агенції з прикордонної та берегової охорони.
3. Організаційно-правова структура Європейської агенції з прикордонної та берегової охорони.

Нормативні акти та література:

1. Cortinovis R. The Evolution of Frontex Governance: Shifting from Soft to Hard Law? Journal of Contemporary European Research. 2015. Т. 11. №. 3. pp. 253-267.
2. Carrera, S. and den Hertog, L. (2016) 'A European Border and Coast Guard: What's in a name?', CEPS Paper in Liberty and Security in Europe, no. 88, March. 2016.

3. Neal A. W. Securitization and risk at the EU border: The origins of Frontex. *jcms: Journal of Common Market Studies*. 2009. T. 47. №. 2. pp. 333-356.
4. Moira Wiermans The securitization of Frontex. *Global Migration*. 2011. 78 p.
5. Regulation (EU) 2016/1624 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2016 on the European Border and Coast Guard. URL.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1624&from=EN>